

Demokracie

Milan Hrubeš

Demokracie

Demokracie je:

- jeden z nejspornějších pojmů
- neustále diskutovaný pojem
- nepodléhá jednomu významu – jedné autoritativní pravdě, význam se mění

Demokracie je:

- forma politického zřízení nebo způsob života
- deskriptivní nebo normativní pojem
- pozitivní nebo negativní

Demokracie

- spojováno již se starověkým Řeckem
- „demos“ a „kratos“
- Aristoteles x Platón; spojující prvek svoboda
 - Aristoteles (vláda chudých, kteří podléhají demagogii)
 - Platón (absolutní svoboda, která se zvrhne v tyranidu)
- moderní pojetí demokracie se od výše zmíněného podstatně liší
- Lincoln: „vláda lidu a pro lid“
 - legitimita pochází z lidu
 - lid participuje na výkonu vládnutí
 - vláda pro lid, pro blaho lidu
- hlavní rys: politická rovnost (historický vývoj)
- „vláda lidu“ x individuální práva

Demokracie

základní přístupy: přímá x zastupitelská

- přímá
 - přímá, trvala a nezprostředkovaná participace
 - spojována především s institutem referenda
- k přednostem přímé demokracie obecně patří:
 1. zdůrazňuje kontrolu občanů nad jejich vlastními osudy
 2. vytváří údajně lépe informované a vzdělanější občanstvo
 3. umožňuje, aby veřejnost sama vyjadřovala své názory a požadavky
 4. zajišťuje legitimitu vládnutí
- k nevýhodám patří:
 1. omezená uskutečnitelnost v podmínkách komplexních moderních společnostech
 2. důraz na politickou participaci, kterou v současné společnosti lidé často nepovažují za klíčovou
 3. i pokud bychom ji redukovali jen na referenda, jejich častá organizace vede časem k nízké účasti

Demokracie

základní přístupy: přímá x zastupitelská

- zastupitelská
 - nepřímá, omezená, vyznačující se specifickými institucemi
 - vychází z liberalismu (Lock)
- silné stránky zastupitelské demokracie
 1. nabízí prakticky uskutečnitelnou formu demokracie, neboť přímou demokracii lze realizovat jen v malých společenstvích.
 2. zbavuje řadové občany břemene rozhodování a v politice umožňuje dělbu práce
 3. umožňuje vložit vládnutí do rukou těch, kdo jsou vzdělanější a mají větší zkušenosti
 4. udržuje stabilitu, jelikož řadové občany drží dál od politiky, a tak je vede k tomu, aby akceptovali kompromis

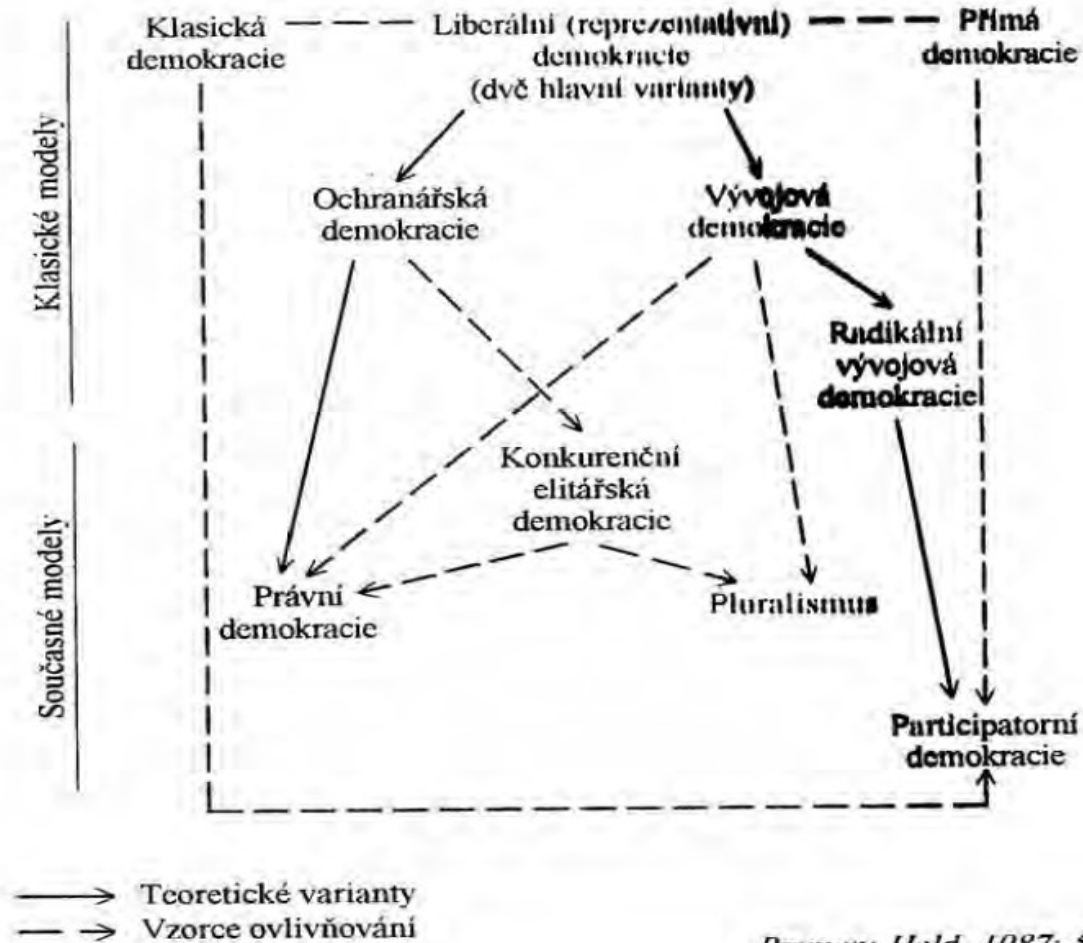
Demokracie

kam by měla demokracie sahat?

- radikální demokracie se vymezuje vůči liberálnímu individualismu
- dle radikálního vymezení sahají mocenské vztahy do všech společenských sfér
- je tedy obecným principem, aplikovatelný na všechny oblasti sociální existence
- demokracie je kolektivní procedura

Demokracie

Obr. 1.2. Varianty demokracie

Demokracie

Modely demokracie

- klasická demokracie
 - opírá se o polis (athénské pojetí)
 - vláda lidového shromáždění, pravidelné
 - rada pěti set (výkonný orgán)
 - vylučovala většinu obyvatelstva (občanství)
- demokracie jako ochrana
 - 17. a 18. st.
 - nástroj ochrany občanů před státem
 - vládnutí se souhlasem občanů
 - stále vylučující, posun s utilitaristy (Bentham) – všeobecné volební právo (jen muži)
 - konstituční (liberální) demokracie – dělba moci, omezená moc, dodržování základních práv a svobod
 - omezené vnímání demokracie (politická rovnost jako volební rovnost)

Demokracie

Modely demokracie

- rozvojová demokracie
 - výše uvedené včetně důrazu na rozvoj jednotlivců a společnosti
 - spojeno s J.J. Rousseau
 - svoboda v pozitivním vymezení, veřejná autonomie
 - spojeno s participací – podílem na formování života (v obci), koncept obecné vůle
 - suverenita lidu (moc pochází z lidu), důraz na přímý výkon vládnutí
 - na toto pojetí navazuje tzv. Nová levice a radikální demokracie
- deliberativní demokracie
 - pojem deliberace – demokracie jako diskuse (protiklad k demokracii volební)
 - kritika redukce demokracie na tržní výběr, neexistuje prostor pro formování a formulování
 - cílem deliberace je konsensus (Habermas), kritika z pohledu soutěživosti (pluralitní modely)

Demokracie

Formy liberální demokracie

- liberální demokracie je v současnosti nejrozšířenější formou demokracie
- hlavní rysy:
 - je demokracií nepřímou a zastupitelskou v tom smyslu, že politická funkce se získává v důsledku úspěchu v pravidelných volbách, které jsou organizovány na základě formální politické rovnosti (tj. všeobecného volebního práva)
 - je založena na konkurenci a voličském výběru, toho se dosahuje politickým pluralismem, tj. tolerancí široké škály konkurujících si názorů a existenci soupeřících politických hnutí a stran
 - stát je jasně odlišen od společnosti občanů, toto odlišení se udržuje existencí autonomních skupin a zájmů a tržních organizací ekonomického života
- různé formy sdílející tento základ (pluralismus, elitismus, korporatismus, nová pravice, marxismus)

Otázky?

Děkuji za pozornost